

**Ladislav Cabada – Alenka Krašovec:
*Europeanisation of National Political Parties.***

1. vydání. Dobrá Voda: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2004, 253 stran, ISBN 80-86473-78-3 (signatura knihovny ÚMV 51 608).

V roce 2004 vydala Západočeská univerzita knihu editorů Alenky Krašovecové a Ladislava Cabady *Europeanisation of National Political Parties*. Tato anglicky napsaná kniha je věnována problematice europeizace politických stran na národní úrovni, a to ve dvou nových členských státech Evropské unie (EU) – v České republice a ve Slovinsku. Vzhledem ke skutečnosti, že problematika vlivu evropských struktur/evropské integrace na národní státy a na jejich instituce je jednou z dominant současného politologického výzkumu, jde o knihu, která zřejmě upoutá zájem mnoha studentů, akademiků a osob, upínajících svou pozornost na vývoj evropské integrace, respektive na vliv tohoto vývoje na stranickopolitické systémy.

Recenzovaná publikace, na níž se podílelo dvacet autorů z několika zemí, je rozdělena do tří částí. První z nich je věnována obecnému pojednání o vlivu evropské integrace na národní politické strany, druhá je zaměřena na tuto problematiku v České republice a třetí si všímá vývoje ve Slovinsku. Nabízí se samozřejmě otázka, proč právě výběr těchto dvou zemí. Důvodem volby právě těchto států by snad mohla být „přidaná“ hodnota porovnání vývoje a procesu europeizace v obou zemích z hlediska jejich sociokulturně-politických predispozic, avšak jakákoli komparace dvou vybraných zemí v této knize chybí, což celkové vyznění knihy poněkud zamlžuje.

První část publikace je věnována obecnému teoretickému úvodu do problematiky europeizace politických stran a jejich roli v rámci procesu evropské integrace. Vedle úvodní pasáže Alenky Krašovecové (poznámka: slovinští autoři jsou z Fakulty sociálních studií Univerzity v Lublani), která nabízí přehlednou charakteristiku vývoje evropských politických stran a jejich legislativního zakotvení, zde čtenář nalezne čtyři texty, poskytující všeobecný pohled na zkoumanou problematiku. Příspěvek Danici Fink Hafner (Slovinsko) se zabývá europeizací národních politických stran, respektive rozdílem mezi národními politickými stranami a evropskými politickými stranami. Prostřednictvím odkazů na jiné autory, publikující v této oblasti, obrací pozornost na organizační zázemí, vliv a propojení mezi národními politickými stranami, frakcemi evropských politických stran v Evropském parlamentu a evropskými politickými stranami, a tak nabízí velmi přehledný a realistický náhled na spornou roli evropských politických stran. Neopomíná ani aspekt voleb do Evropského parlamentu.

Druhý text českých autorů – Jakuba Dürra, Dana Marka a Pavla Šaradína (Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci) – se zaměřuje na *teorie europeizace* a na jejich relevance pro politické strany v zemích střední Evropy. Tento text nepřináší žádné nové postřehy, které by již nebyly vícekrát v českém prostředí publikovány. Zajímavé téma – jak se zdá – nabízí příspěvek Petera Nitschkeho (Hochschule Vechta, Německo), nazvaný *Evropská politická kultura a evropské strany: problémy a možnosti*. Jeho autor nevěnuje bohužel pozornost otázce politické kultury, ale velmi rychle dospívá k závěru, že Evropský parlament prý nejvíce přispívá k europeizaci politické kultury. Na tomto základě si pak všímá některých aspektů voleb do uvedených instituce a zastoupení národních politických stran členských států v tomto tělese.

Podnět pro další analýzy stranických systémů jednotlivých členských států EU nabízí text, zaměřený na belgický systém politických stran. Jeho autorkou je Klara Wegerová (Svobodná univerzita v Bruselu, Belgie). Vzhledem ke specifčnosti belgického stranickopolitického systému je zajímavé sledovat pozice národních politických stran k procesu evropské integrace. Snad by mohlo být lépe vysvětleno, proč právě Belgie – jako jediná ze starých členských států Unie – byla vybrána do recenzované publikace.

Další dvě části knihy se věnují snaze o analýzu procesu europeizace národních politických stran ve dvou členských státech EU. Projevuje se v nich však *slabá koordinace* při zpracování této publikace, a to především její „české“ části, kdy se každý autor na začátku svého příspěvku vždy znovu zaobírá snahou o vymezení role politických stran na evropské úrovni a významem evropských politických stran nejen z hlediska jejich spolupráce s národními politickými stranami, ale i z hlediska jejich role a pozice na úrovni EU. Namísto toho, aby byla provedena výše nastíněná podrobná analýza v počáteční části recenzované knihy a další dvě části se již zaměřily čistě na specifika jednotlivých zemí, především v kapitolách, věnovaných České republice, se na počátku každé stati pokusy o takovou analýzu vždy znovu opakují.

V šesti příspěvcích, zaměřených na Českou republiku, na nichž se podílel tým autorů – *L. Cabada, Š. Waissová, J. Čmejrek, L. Tunkrová, J. Smékal, P. Štrunc, J. Zikmund, P. Dočekalová a E. Holubová* –, je patrná častá metodologická nepřesnost, která zřejmě pramení z nezkoušenosti některých autorů. Právě tato část je nesourodým slepencem příspěvků, které nejsou propojeny jasnou linií. Společným jmenovatelem je tak snad jen téma „politické strany a EU“. Jak již bylo řečeno, na počátku téměř každého příspěvku se objevuje snaha o obecné „uchopení“ problematiky europeizace politických stran. I přesto se však bez definování této základní báze politologického výzkumu někteří autoři dokonce domnívají, že již došlo k europeizaci stranickopolitického systému. Na rozdíl od svých slovinských kolegů, kteří velmi dobře pracovali s různými zdroji a neomezili se na citace několika málo vybraných autorů, texty v části, věnované České republice, téměř vždy vycházejí z analýzy procesu europeizace Roberta Ladrecha, kterou však nepodrobují kritickému zhodnocení.

Ve srovnání se svými českými kolegy se slovinský tým autorů – *A. Krašovecová, D. Lajh, T. Deželan, S. Kustec Lipicer a M. Zver* – se svou částí vypořádal mnohem lépe. Texty na sebe logicky navazují; neopakují se pojednání jednotlivých autorů o stejném aspektu europeizace politických stran; jejich pojetí je mnohem komplexnější. Patrný je rovněž bohatší seznam odkazů na jiné autory a v neposlední řadě i mnohem kvalitnější překlad do anglického jazyka, jenž je v případě jednoho z českých příspěvků výrazně nedokonalý. Slovinští autoři se neomezili jen na analýzu programových dokumentů, jak je patrné v české části knihy, kde jeden z autorů například nabízí pouhý deskriptivní přehled programových dokumentů vybraných politických stran, a pokud již dospívá k určitým závěrům, pak jsou často zjednodušené a nedostatečně podložené.

Nepříjemným překvapením je i článek dvou českých odborníků, od nichž by každý očekával výtečnou politologickou analýzu. I zde jsou však obsaženy zjednodušené, nevyargumentované závěry, ať již je to konstatování, že úspěch nezávislých ve volbách do Evropského parlamentu (EP) pramení z nespokojenosti části české populace s prací hlavních politických stran, aniž by byla věc pojata rovněž z hlediska personálního obsazení kandidátek a politické kultury, či srovnání Občanskodemokratické strany (ODS) a Komunistické strany Čech a Moravy (KSČM) jako politických stran se společnouází kritiky Evropské unie a integračního procesu v poslední době. Stejně tak posouzení ODS jako euroskeptické strany, která do Evropského parlamentu vyslala velké množství euroskeptiků v čele s J. Zahradilem, je závěr šitý horkou jehlou. Bohužel k tomuto bagatelizování postoje ODS se uchýlilo více českých autorů, což může vést k matení představ zahraničních čtenářů.

Česká část tak namísto vymezení nejdůležitějších témat v rámci vývoje EU a integračního procesu, které by napomohly jasně identifikovat postoje, strategii a směřování jednotlivých politických stran, obsahuje nepřehlednou změť problematik, kdy u každé politické strany jsou sledovány jiné aspekty. Takovýto přístup pak ani nemůže vyústit v jakoukoli komparaci. Na základě výše uvedených přístupů (často postrádajících metodologickou preciznost – viz například snaha o komparaci „nějak vybraných“ sociálnědemokratických stran, aniž by autor považoval za nutné přihlídnout ke kulturním, historickým, geografickým, politickým či sociálně-ekonomickým aspektům) tak čeští autoři dospívají k závě-

rům, že: 1) české politické strany nejsou schopny dojít ke společným postojům vůči EU; 2) na zapojení do práce Evropského parlamentu jsou lépe připraveny strany tehdejší vládní koalice, a to na základě kontaktů s uskupeními na úrovni EU. Tyto závěry již nechávám bez komentáře.

Jak již bylo řečeno výše, slovinští autoři přistoupili ke sledované problematice velmi přehledným a vzájemně se doplňujícím způsobem. Jde o soubor pěti textů. V prvním z nich je nastíněna spolupráce mezi slovinskými parlamentními politickými stranami a federacemi evropských politických stran. Druhá stať se věnuje způsobu výběru kandidátů pro volby do Evropského parlamentu (především ve srovnání s volbami do národních institucí). Text, zpracovaný *Tomažem Deželanem*, doplňuje pak problematiku o analýzu jednání slovinských poslanců v Evropském parlamentu. Jeho autor se zaměřuje na euroskepticismus politických stran ve Slovinsku, a to v rámci voleb do národního Parlamentu a do Evropského parlamentu, přičemž programy jednotlivých relevantních stran zpracoval do velmi přehledné tabulky, která zaručuje sledování stejných aspektů a témat v rámci komparace politických stran v této oblasti. Poslední „slovinský“ text je zaměřen na systém hodnot a štěpení politického prostoru v Evropské unii a ve Slovinsku.

Na několika skutečnostech se autoři ve všech příspěvcích shodují. Politické strany na národní úrovni jsou vystaveny tlakům evropského integračního procesu, což se projevuje především v rozšiřování programových témat o otázky, související právě s vývojem v rámci Evropské unie. Tato skutečnost platí bez rozdílu pro nové i staré členské státy EU. V žádném případě se však nedá hovořit o europeizaci stranickopolitických systémů, ale jde spíše o reakci politických stran na vývoj integračního procesu, přičemž lze vyvodit několik obecně platných skutečností především z hlediska reflexe voleb do Evropského parlamentu a spolupráce politických stran na evropské úrovni.

Problematickým prvkem zůstává otázka evropských politických stran. Domnívám se, že z jejich hlediska je problematická již primární snaha o definování pozice, vzniku a role těchto subjektů, neboť žádná z definic vytvořených pro politické strany na národní úrovni není ani zčásti aplikovatelná na tyto subjekty. Stejně tak analýza jejich vzniku a funkce dokazuje, že tato uskupení nevznikla na základě přirozeného vývoje, jenž by reflektoval potřeby daného subjektu (zde se pohybuje přibližně v hranicích Evropské unie), ale naopak jako určitý konstrukt, podpořený tlakem některých aktérů, snažících se o prohloubení a rozšíření evropské integrace. Jsou pouze institucionalizovanou formou spolupráce národních politických stran, která se zaměřuje na nekomplexní oblast, spadající do kompetence Evropské unie.

Přínos recenzované knihy lze spatřovat především v tom směru, že problematika europeizace není dosud dostatečně zkoumána a že publikací, vydaných na toto téma, je v České republice poskromnu. Vzhledem ke skutečnosti, do jak velké míry ovlivňuje v současnosti evropská integrace dění a vývoj v jednotlivých členských státech EU (včetně kandidátských zemí), je nutné věnovat procesu europeizace mnohem větší pozornost. Výzkum a analýzy vedené v tomto směru mohou napomoci i k řádnému poskytování relevantních informací na veřejnosti, kde se často setkáváme s velmi zjednodušenými názory a hodnoceními. Studium vlivu procesu europeizace na politické strany na národní úrovni je pak jednou z nejdůležitějších oblastí v tomto směru. Vzhledem ke kritickým postřehům uvedeným výše bych však tuto publikaci doporučila zejména odborníkům, zabývajícím se studiem procesu evropské integrace a jeho případným vlivem na členské státy, aby ji využili jako odrazový můstek pro mnohem fundovanější a přesnější výzkumy a analýzy. Jen tak se může posunout studium tohoto významného procesu dále.

Leona Šteigrová